

ORA 25 de Constantin Virgil Gheorghiu – operă relevantă pentru tehnica metaromanului în proza românească

Sergiu Cogut, dr., lector universitar

Summary

*The Romanian writer Constantin Virgil Gheorghiu, settled in France, published in 1949 one of his outstanding works, a best-selling novel, *The 25th Hour*. It depicts the plight of a naive Romanian young farmhand, Johann Moritz, under German, Soviet and American occupation of Central Europe. This work is representative of what is called a novel-within-a-novel. One of the characters, Traian Koruga, is deeply unsettled because of what he sees as the machinism and inhumanity of the "Western technical society". He is writing a novel, also entitled *The 25th Hour*, about Johann Moritz and the ordeal awaiting mankind.*

Literatura română postbelică a cunoscut o orientare tot mai pronunțată spre cultivarea metaromanului. Astfel, se configura specificul romanului, care în tipologia lui N. Manolescu este numit corintic. Analizând, în capitolul *Demonul jovial* din *Arca lui Noe*, romanul lui G. Bălăiță *Lumea în două zile*, el a elucidat astfel de particularități ale corinticului ca roman polarizant: „la un capăt, hiperrealismul, descrierea abundentă, inventarul, fotografia; la celălalt, un plan abstract, livresc, ca un depozit de simboluri și semnificații. Un roman corintic nu e niciodată pur evenimential. Evenimentele au totdeauna corespondențe simbolice. Sistemul întreg de opoziții și simetrii din *Lumea în două zile* aparține acestui plan secund. Tot aici găsim și metaromanul virtual” [2, p. 673]. În proza secolului al XX-lea, unul dintre primii autori de metaromane este considerat scriitorul francez André Gide, prin publicarea *Falsificatorilor de bani*, în 1925. Paralel cu promovarea metaromanului de către prozatorii din Țară, el a fost valorificat și de romancierii ce au ilustrat literatura română din exil. *Ora 25*, romanul lui Constantin Virgil Gheorghiu publicat în Franța în 1949, este una dintre creațiile remarcabile în acest sens. Dovadă sunt aprecierile de care s-a bucurat. Așa cum precizează prefațatoarea Elisabeta Lăsconi, el a avut parte de „un succes uluitor ca tiraj, traduceri, impact asupra cititorilor, dezabateri. Prefața scrisă de Gabriel Marcel este și prima viziune asupra acestui roman, asupra căruia încep să curgă elogiile din presa literară de orientări și direcții foarte diferite” [1, p. III]. În contextul celor menționate, ea citează și opinia lui Mircea Eliade care, cu ocazia apariției romanului, scria entuziasmat: „Socotim că este de datoria fiecărui român să-l citească, nu numai că este vorba de cea dintâi creație literară importantă a emigrației românești, ci și pentru că revelează un aspect al istoriei contemporane pe care încă nici un alt scriitor european sau american nu l-a pus în lumină cu atâta claritate și atât de pătrunzător. Este în fond prima operă literară în care se oglindește teroarea istoriei contemporane, istorie care însemnează, pentru imensa majoritate a globului, fie moartea, fie transformarea în mașină, depersonalizarea, dezumanizarea” [1, p. III]. Anume acestea din urmă sunt problemele elucidate în romanul la care lucrează unul dintre personajele *Orei 25*, Traian Korugă. Vorbind despre ceea ce l-a motivat să-l scrie, el justifică titlul într-un dialog cu procurorul George Damian:

„Cred că este cea mai neagră epocă din istoria omenirii. Niciodată nu a fost omul mai neluat în seamă și mai disprețuit. (...) Tu îmi povesteai tocmai despre un țăran care și-a ucis nevasta și nu i-a părut rău, dar a încercat să se sinucidă din disperare că n-are cine-i adăpa caii cât e el închis. Aceasta este subevaluarea omului în societățile primitive, unde sacrificiul uman e curent. În societatea contemporană, sacrificiul uman a devenit un fapt încă mai banal. Viața omului are valoare numai ca sursă de energie. Criteriile de apreciere sunt pur tehnice. Neagra barbarie tehnică! La ea vom ajunge, după victoria deplină a sclavilor tehnici! (...) Societatea tehnică poate

crea confort, nu însă și spirit. Și fără spirit nu există geniu. O societate lipsită de oameni de geniu dispare. Societatea tehnică, care se instaurează acum în locul celei occidentale și care va cuceri întregul pământ, va pieri și ea! (...) Noi trăim vremea în care omul se închină soarelui electric, ca un barbar...

— O să murim deci în lanțuri! a zis procurorul.

— Noi, personal, o să murim aproape sigur în lanțurile barbarilor tehnici! Romanul meu va fi cartea acestui epilog.

— Ce titlu ai?

— *Ora 25*, a zis Traian. Acesta este timpul în care orice încercare de salvare e prea târzie: chiar

Mesia dacă ar veni, ar fi prea târziu. E nu ultima oră, ci o oră după cea din urmă oră. Este, cu precizie, timpul societății occidentale. E ora actuală” [1, p. 38-39]. Deci, este vorba despre un proiect de roman, dar care nu se va solda cu definitivarea lui, în schimb Traian propunându-și să scrie petiții ce au subiecte de ordin economic, de ordin estetic sau militar. Încercând să se justifice de ce s-a decis pentru petiții, el explică: „Când le arăți oamenilor Frumosul, adică Adevărul, ei devin blânzi. Acum vreau să îmblânzesc cetățeni. Începusem să scriu o carte. Ajunsesem la capitolul al patrulea, când m-au luat în captivitate, și n-am mai putut scrie. Capitolul a rămas neînceput. Acum, nici nu mai are rost să-l scriu: eu n-am să mai public niciodată cărți! În locul capitolului al patrulea, aș vrea să scriu ceva ca să-i îmblânzesc pe cetățeni. Dacă voi reuși, voi muri împăcat. (...) Nu va fi roman, nici piesă de teatru: cetățenilor nu le place literatura. Ca să-i pot îmblânzi, voi scrie într-un gen care le place lor. Voi scrie *petiții!*” [1, p. 188-189], cetățeanul fiind în concepția lui „cea mai apocaliptică fiară, apărută pe fața pământului prin încrucișarea omului cu sclavul tehnic. Are cruzimea animalului și indiferența rece a mașinii” [1, p. 40].

Referitor la personajele din romanul său, Traian îi explică iubitei sale Eleonora, cu care în cele din urmă se va căsători: „...De la o vreme, am aceeași senzație ca pe submarin: simt atmosfera sufocantă!

— Care atmosferă? a întrebat Nora.

— Atmosfera în care trăiește societatea contemporană: a devenit irespirabilă pentru om.

Birocrația, armata, guvernul, organizația de stat, administrația, toate funcționează astfel încât omul e sufocat. Societatea actuală e bună pentru mașini și pentru sclavii tehnici: e creată de ei și pentru ei. Oamenii se asfixiază și nu-și dau seama! Ei cred că totul este normal, ca mai înainte. Sunt ca marinarii de pe submarin, care rezistă și lucrează încă șase ore după moartea iepurașilor albi! Dar eu știu că totul e terminat ...

— Asta e subiectul romanului? a întrebat Nora.

— Descriu în roman cum mor, în chinuri îngrozitoare, uciși de o atmosferă care interzice viața, oamenii de pe pământ. Dar, fiindcă nu mă pot ocupa de toți oamenii din lume, am luat numai zece, pe cei pe care eu îi cunosc mai bine.

— Și toți eroii mor?

— După moartea iepurașilor albi, oamenii nu mai pot trăi decât maximum șase ore. Romanul meu înfățișează ultimele șase ore din viața celor mai buni prieteni ai mei” [1, p. 88-89]. Dintre aceștia, unul, care este și primul erou, este un țăran român pe nume Johann Moritz, el fiind și protagonistul romanului scris de C. V. Gheorghiu. Destinul lui este într-adevăr unul cutremurător ca victimă constantă a istoriei, ajungând până la a fi privat de identitatea sa. Așa cum rezumă prefațatoarea, traiectul depersonalizant al acestei vieți atât de chinuitoare, „istoria îl face să treacă mereu altcineva: trimis în lagăr împreună cu evreii capătă alt nume, Iacob Moritz,

evadează cu trei dintre tovarășii de lagăr și ajunge la Budapesta dar abandonat de aceștia și prins de poliție este închis ca spion român; autoritățile maghiare îl vând Germaniei sub numele de Janos Moritz; un colonel animat de ideile rasiste și ale purității etnice îl consideră întruparea arianului, conservat în cadrul unei comunități de sași din Transilvania în forma pură; ajunge astfel într-o unitate SS, se căsătorește cu o femeie ariană, evadează cu prizonierii francezi iar americanii îl consideră... german” [1, p. IV].

Bibliografie

1. Gheorghiu, Constantin, Virgil. *Ora 25*, Prefață și Curriculum vitae de Elisabeta Lăsconi, București, Ed. Gramar, 2004
2. Manolescu, Nicolae, *Arca lui Noe: eseu despre romanul românesc*, București, Ed. 100+1 Gramar, 2005.